

Hyra anstaltsplatser utomlands (Ds 2025:1), Ju2025/00311

Pensionsmyndigheten anser att det saknas analyser i betänkandet avseende konsekvenser för socialförsäkringsförmåner. Pensionsmyndigheten lämnar därför nedanstående synpunkter utifrån myndighetens uppdrag att administrera en del av de bosättningsbaserade förmånerna.

21.3 Socialförsäkringsförmåner och 15:1 Statligt personskadeskydd

Bedömningen i promemorian är att det inte krävs några författningsändringar i socialförsäkringsbalken i fråga om intagna i kriminalvårdsanstalt. Detta baseras på att begreppet kriminalvårdsanstalt i fängelselagen (2010:610) även bedöms omfatta en anstalt som förhys utomlands. Samma resonemang förs beträffande det statliga personskadeskyddet.

Det ovan förda resonemanget är korrekt vad gäller de arbetsbaserade förmånerna, eftersom de har tjänats in genom en historisk arbetsinsats. Vad gäller de bosättningsbaserade förmånerna så som garantipension och bostadstillägg, som inte är intjänade genom inbetalda pensionsavgifter, krävs dock att man anses bosatt i Sverige enligt 5 kap. socialförsäkringsbalken (SFB) för att rätten till dem ska bestå. Även garantipensionens storlek samt rätten till garantipension påverkas, utifrån den s.k. försäkringstiden, av hur länge man har varit bosatt i Sverige.

21.2 Folkbokföring

I promemorian föreslås att en vistelse utomlands som föranleds enbart av kriminalvård inte ska leda till avregistrering från folkbokföringen. Någon motsvarande bestämmelse i SFB avseende socialförsäkringsrättslig bosättning har dock inte föreslagits.

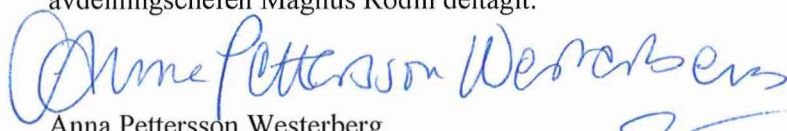
Frågan om var en försäkrad, som vistas i ett utländskt fängelse, är socialförsäkringsmässigt bosatt har avgjorts genom en dom av Högsta förvaltningsdomstolen, HFD 2024 ref. 27. Utgången i domen var att den försäkrade, enligt 5 kap. 3 § tredje stycket SFB, är bosatt i utlandet om vistelsen kan antas överstiga ett år samt att vistelsen alltid kan antas överstiga ett år om den faktiskt har överstigit ett år. Bedömningen av hur lång vistelsen kan antas bli ska därmed göras i realtid och inte endast en gång vid avresetidpunkten. Att den försäkrade ska vara folkbokförd i Sverige för samma tidsperiod, eftersom en fängelsevistelse normalt sett inte omfattas av rekvisitet "normal livsföring" i folkbokföringslagstiftningen, påverkar, enligt domstolen, inte bedömningen av bosättning enligt SFB i dessa fall.

www.pensionsmyndigheten.se

Med anledning av denna rättspraxis skulle, genom promemorians förslag, en inte avsedd olikhet kunna uppstå mellan de som omfattas av fängelselagen men placeras på anstalt i Sverige respektive de som placeras på anstalt i utlandet. Denna skillnad överensstämmer inte med målsättningen i promemorian "att påföljden ska vara likvärdig och att de grundläggande formerna för verkställigheten – så som de fastställs i internationella förpliktelser och svensk lagstiftning – ska vara desamma för samtliga som döms till ett fängelsestraff".¹ Vidare kommer det, om den nu nämnda skillnaden ska finnas kvar, behövas register över placeringar i anstalt utomlands som kan användas vid beräkning av försäkringstid för garantipension och för att avgöra om rätt till bosättningsbaserade förmåner finns. Regelverket kring detta kommer i sådana fall att behöva ses över. Även administrativa kostnader kan tillkomma.

Mot denna bakgrund behöver frågan om var en intagen är socialförsäkringsmässigt bosatt vid placering på en förhyrd anstalt utomlands således bli föremål för vidare utredning i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektör Anna Pettersson Westerberg efter föredragning av juristen Boris Melvås. I den slutliga handläggningen har även avdelningschefen Magnus Rodin deltagit.

Anna Pettersson Westerberg

Boris Melvås

¹ Ds 2025:1 s. 101